

การศึกษาวัตรปฏิบัติผู้อ่านโครงการไหว้ครูตามวัฒนธรรมดนตรีไทยแนวอนุรักษ์
: กรณีศึกษา ครูสุบิน จันทร์แก้ว

นางสาวชลิตา จันทร์แก้ว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2542
ISBN 974-333-447-5
ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๐ ก.ค. 2544

THE STUDY OF WAI KRU LEADER'S CONDUCT IN CONSERVATIVE
THAI MUSIC CULTURE : THE CASE STUDY OF KRU SUBIN JANKAEW

MISS CHALIDA JANKAEW

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai Music

Department of Music

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year

ISBN 974-333-447-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาวัตรปฏิบัติผู้อ่านโองการไหว้ครูตามวัฒนธรรมดนตรีไทย
แนวอนุรักษ์ : กรณีศึกษาครูสุบิน จันทร์แก้ว
โดย นางสาวชลิตา จันทร์แก้ว
ภาควิชา ดุริยางคศิลป์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี

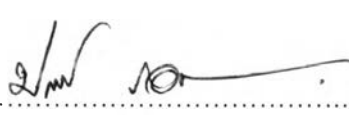
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(อาจารย์จรรยา นงแสงวิเชียร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สำโรงทอง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

..... กรรมการ
(อาจารย์ปรกรณ์ รอดช่างเผื่อน)

ชลิตา จันทร์แก้ว : การศึกษาวัตรปฏิบัติผู้อ่านโองการไหว้ครูตามวัฒนธรรมดนตรีไทย
แนวอนุรักษ์ กรณีศึกษา : ครูสุบิน จันทร์แก้ว (THE STUDY OF WAI KRU LEADER'S
CONDUCT IN CONSERVATIVE THAI MUSIC CULTURE : THE CASE STUDY OF KRU
SUBIN JANKAEW) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. พิชิต ชัยเสรี ; 129 หน้า. ISBN 974-333-447-5.

วัตรปฏิบัติผู้อ่านโองการไหว้ครู เป็นการปฏิบัติตนที่เป็นกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ
ทำให้นักดนตรีเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจนส่งผลให้นักดนตรีเป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูดนตรี
ไทยจนเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ครูสุบิน จันทร์แก้ว เป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูจากสำนักหลวง
ประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้รับมอบโองการไหว้ครูจากคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง บุตรีของ
หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ที่มีความสามารถโดยเฉพาะด้านปี่พาทย์เป็นผู้ที่ได้รับการ
ยอมรับในวงการดนตรีไทยว่า มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงฆ้องวงใหญ่

ในการทำวิจัยฉบับนี้เพื่อการศึกษาถึงวัตรปฏิบัติที่ส่งผลให้ครูสุบิน จันทร์แก้ว เป็น
ผู้อ่านโองการไหว้ครูดนตรีไทยที่ได้รับการยอมรับ โดยศึกษาจากกิจวัตรประจำวัน การรับมอบให้
เป็นผู้อ่านโองการไหว้ครู การปฏิบัติตนก่อนทำพิธี การปฏิบัติตนขณะประกอบพิธี การปฏิบัติตน
หลังจากประกอบพิธีไหว้ครู ศึกษาคุณสมบัติของผู้อ่านโองการไหว้ครูในวัฒนธรรมดนตรีไทยทั่วไป
ศึกษาคุณสมบัติของผู้อ่านโองการไหว้ครูที่มีความสัมพันธ์กับพุทธธรรม ทำการศึกษาประวัติชีวิต
โดยใช้วิธีเขียนลักษณะกึ่งอัตชีวประวัติ ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการอ่านโองการไหว้ครูของครูสุบินนั้นมีลักษณะของการ
อนุรักษ์ตามแบบแผนโบราณ จากประสบการณ์ที่ได้พบเห็น มีวัตรปฏิบัติที่มีความงดงามมาโดยตลอด
มีความเคารพและมีความกตัญญูต่อครูเป็นอย่างสูง เป็นผู้ที่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของครูเป็นผู้ที่มี
ความยึดมั่นและตั้งมั่นสูงในขณะที่เป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูว่าต้องกระทำพิธีให้สมบูรณ์และเรียบร้อย
ที่สุด ลักษณะอุปนิสัยการปฏิบัติตน ครอบครั้ว ความสมบูรณ์ทางการศึกษาดนตรี และชีวิตการเป็น
นักดนตรีทำให้ครูสุบิน จันทร์แก้ว ประสบความสำเร็จในการเป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูดนตรีไทย

ประวัติชีวิตและผลงานของครูสุบิน จันทร์แก้ว สะท้อนให้เห็นถึงการครองตนให้อยู่ใน
กรอบของผู้ที่มีจรรยาบรรณศิลปินที่ดี และเป็นผู้ที่เป็แบบอย่างที่มีคุณค่าต่อวงการดนตรีไทย

ภาควิชา.....ดุริยางคศิลป์.....
สาขาวิชา.....ดุริยางคไทย.....
ปีการศึกษา.....2549.....

ลายมือชื่อนิสิิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

3970391535 : MAJOR THAI MUSIC

KEY WORD : WAI KRU LEADER

CHALIDA JANKAEW : THE STUDY OF WAI KRU LEADER'S CONDUCT IN CONSERVATIVE THAI MUSIC CULTURE : THE CASE STUDY OF KRU SUBIN JANKAEW. THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. PICHIT CHAISAREE, Ph. 129 pp ISBN 974-333-447-5.

A habitual conduct of a Wai kru leader is a routine conduct, regularly behaved in his daily life, enhancing oneself to be qualified as a Thai Music Wai kru leader with great recognition.

Kru Subin Jankaew is a Wai kru leader of Luang PradtPAIRAOH's (Sorn Silpabanleng) school. He was designated to be a Wai kru leader by Khunying Chin Silpabanleng, a daughter of Laung pradtPAIRAOH (Sorn Silpabanleng). He is an expert in playing "Pipat" and an excellent player of "Khong Wong Yai".

This research is accomplished to study Kru Subin's habitual conduct which developing his life as a widely known Wai kru leader. The study covers his habitual conduct in everyday-life, a designation as being a Wai kru leader, his practice before and after ceremony started, and how he conducted during the ceremony process. In addition, the research also studies the general qualification of a Wai kru leader found in the Thai Music Culture, as studies the relationship between his qualification and the ethics. Furthermore, it covers his life history by applying auto biographs method according to the quanlitative research method.

The research found that the manner of Kru Subin's Wai kru leader shows a conservative manner; moreover, his beautiful habitual conduct is always experienced. He highly pay respect to his teachers with gratefulness as well as is the one who is strongly faithful in the holy of a teacher. As he is assigned to be a Wai kru leader, he has a strong intention to perfectly complete the ceremony at his best effort. With his habitual conduct, his beautiful family, and his completion in the musical education, Kru Subin fulfills his life as a successful Wai kru leader in conservative Thai Culture.

Kru Subin Jankaew's life history reflects the intention to behave oneself as a good artist. He has been honorably recognized as a worthy person in Thai Music Society.

ภาควิชา..... ดุสิตนาครดิลก
สาขาวิชา..... ดุสิตนาครดิลก
ปีการศึกษา..... ๒๕๕๒

ลายมือชื่อผู้ผลิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาวิทยานิพนธ์ ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จากคุณครูสุบิน จันทร์แก้ว บุพการีผู้ให้ความเมตตาถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนดนตรีไทย ประวัติความเป็นมา ตลอดจนแนวคิดต่าง ๆ ในการเป็นนักดนตรีไทย และการเป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูตามวัฒนธรรมดนตรีไทยแนวอนุรักษ์ให้แก่ข้าพเจ้า

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สำโรงทอง ประธานกรรมการสอบอาจารย์ปรกรณ์ รอดช้างเผื่อน กรรมการสอบ

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะก่อประโยชน์และวิชาการดุริยางคศิลป์ไทยได้เป็นอย่างดี หากประโยชน์อันใดจะเกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขออุทิศส่วนกุศลให้แก่ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง ที่มีส่วนทำให้งานนี้สำเร็จ และสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่า ทำให้อนุชนรุ่นหลังได้ทำการศึกษาสืบต่อไป

8 พฤษภาคม 2543

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
วิธีดำเนินการวิจัย.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
บทที่ 2 ประวัติชีวิตครูสุบิน จันทร์แก้ว.....	12
ชาติกำเนิด.....	12
ชีวิตวัยเด็ก.....	15
การศึกษาระดับภาคบังคับ.....	15
การศึกษาดนตรีไทย.....	17
การอุปสมบท.....	19
ชีวิตครอบครัว.....	20
การทำงานด้านดนตรี.....	20
งานรับราชการ.....	23
การดำรงตำแหน่งในสถาบันราชการ.....	23
ความสามารถในการปฏิบัติดนตรี.....	24
ความสามารถซ่อมสร้างเครื่องดนตรีไทย.....	24
อุปนิสัยการปฏิบัติตน.....	25
คุณสมบัติของความเป็นครู.....	47
บทที่ 3 วัตถุประสงค์ในการเป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูดนตรีไทยของครูสุบิน จันทร์แก้ว.....	50
การรับมอบให้เป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูดนตรีไทย.....	51
การปฏิบัติตนก่อนทำพิธีไหว้ครู.....	55

การปฏิบัติตนในการเป็นผู้ประกอบพิธีไหว้ครู.....	56
การปฏิบัติตนหลังจากเสร็จพิธีไหว้ครู.....	58
การได้รับเชิญให้เป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูตามสถาบันการศึกษา.....	59
บทที่ 4 คุณสมบัติของผู้อ่านโองการไหว้ครูดนตรีไทย.....	62
4.1 คุณสมบัติของผู้อ่านโองการไหว้ครูในวัฒนธรรมดนตรีไทยทั่วไป.....	62
4.1.1 วิทยุติ.....	63
4.1.2 คุณวุฒิทางดนตรี.....	64
4.1.3 ธรรมวุฒิ.....	65
4.1.4 ประสิทธิภาพ.....	65
4.2 คุณสมบัติของผู้อ่านโองการไหว้ครูที่มีความสัมพันธ์กับพุทธธรรม.....	66
องค์ประกอบของมัชฌิมาปฏิปทา 1 : หมวดปัญญา.....	69
องค์ประกอบของมัชฌิมาปฏิปทา 2 : หมวดศีล.....	70
องค์ประกอบของมัชฌิมาปฏิปทา 3 : หมวดสมาธิ.....	70
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล.....	73
ข้อเสนอแนะ.....	76
รายการอ้างอิง.....	78
ภาคผนวก ก.....	79
ภาคผนวก ข.....	107
ภาคผนวก ค.....	112
ประวัติผู้เขียน.....	129

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ครูสุบิน จันทรแก้ว.....	14
ภาพที่ 2 คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง ทำพิธีไหว้ครู.....	53
ภาพที่ 3 ผู้บรรเลงหน้าพาทย์ในพิธีมอบโองการของครูสุบิน จันทรแก้ว.....	53
ภาพที่ 4 คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง ประพรมน้ำมนต์.....	54
ภาพที่ 5 ครูสุบิน จันทรแก้ว รับมอบโองการจากคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง.....	54
ภาพที่ 6, 7 บ้านจันทรนิมิตร.....	81
ภาพที่ 8, 9 เครื่องดนตรีภายในบ้าน.....	82
ภาพที่ 10 มุมส่วนตัวครูสุบิน จันทรแก้ว.....	83
ภาพที่ 11 คูชีวิตครูสุบิน จันทรแก้ว.....	84
ภาพที่ 12 อวยพรวันเกิดจากลูกศิษย์ภาควิชาศิลปนิเทศ.....	85
ภาพที่ 13 ครูสุบิน จันทรแก้ว สอนระนาดเอก.....	86
ภาพที่ 14 ครูสุบิน จันทรแก้ว สอนเพลงมอญ.....	87
ภาพที่ 15 ครูสุบิน จันทรแก้ว สอนเป็งมางคอก.....	88
ภาพที่ 16 ครูสุบิน จันทรแก้ว บรรเลงระนาดเอก.....	89
ภาพที่ 17 ครูสุบิน จันทรแก้ว บรรเลงฆ้องวงใหญ่.....	90
ภาพที่ 18 ครูสุบิน จันทรแก้ว บรรเลงฆ้องวงเล็ก.....	91
ภาพที่ 19 ครูสุบิน จันทรแก้ว บรรเลงระนาดทุ้ม.....	92
ภาพที่ 20, 21 การดูแลรักษาเครื่องดนตรี.....	93
ภาพที่ 22 ห้องทำงานครูสุบิน จันทรแก้ว.....	94
ภาพที่ 23 ครูสุบิน จันทรแก้ว ปลุกต้นกระพีเข้าควาย.....	95
ภาพที่ 24 การแสดงมูทิตาจิต คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง.....	96
ภาพที่ 25 การแสดงมูทิตาจิต อาจารย์บรรเลง สาคริก.....	96
ภาพที่ 26 พิธีเคารพครูของภาควิชาศิลปนิเทศ.....	97
ภาพที่ 27 การทำพิธีครอบ.....	98
ภาพที่ 28 เป็นผู้ช่วยผู้อ่านโองการ.....	99
ภาพที่ 29 ครูสุบิน จันทรแก้ว นั่งรอเพื่อทำพิธีไหว้ครู.....	100
ภาพที่ 30 เครื่องสังเวद्यในพิธีไหว้ครู.....	101
ภาพที่ 31 ขณะทำพิธีไหว้ครู.....	102

ภาพที่ 32, 33 ขณะทำพิธีไหว้ครู.....	103
ภาพที่ 34 พิธีการเจิม.....	104
ภาพที่ 35 นักดนตรีอาวุโสบรรเลงเพลงหน้าพาทย์.....	105
ภาพที่ 36 ลูกศิษย์ผู้ติดตามครูสุบิน จันทร์แก้ว.....	106
ภาพที่ 37 การเทียบเสียงเครื่องดนตรีไทย.....	109
ภาพที่ 38 การเทียบเสียงเครื่องดนตรีไทย.....	110